

HAYOTIY VA MANTIQUIY O'QUV TOPSHIRIQLARI VOSITASIDA O'QUVCHI O'QUV-BILUV FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI**Saidova Shahlo Tolibovna***Buxoro davlat universiteti, 2 kurs magistranti*

Annotatsiya: *O'zlikni anglash, milliy ong va tafakkurning ifodasi, avlodlar o'rtasidagi ruhiy ma'naviy bog'liqlik til orqali namoyon bo'ladi. Jamiki ezgu fazilatlar inson qalbiga, avvalo, ona allasi, ona tilining betakror jozibasi bilan singadi. Ona tili — bu millatning ruhidir. Shuning uchun ham, boshlang'ich ta'lim oldiga mas'uliyatli va ayni damda ana shunday sharaflil vazifani ijobiy hal qilish masalalari yuklatilgan.*

Kalit so'zlar: *didaktik materiallar, o'quv biluv faoliyati, pedagogik-psixologik vositalar, pedagogik kasb mahorati, orfografik va orfoepik tushunchalar, og'zaki va yozma nutqidagi nuqsonlar.*

METHODOLOGY FOR DEVELOPING STUDENT LEARNING ACTIVITY THROUGH VITAL AND LOGICAL TRAINING TASKS**Saidova Shahlo Tolibovna***Bukhara State University, 2nd year student of master degree*

Abstract: *Self-awareness, expression of national consciousness and thinking, spiritual connection between generations is manifested through language. All good qualities are absorbed into the human heart, first of all, by the unique charm of the mother tongue. Mother tongue is the soul of a nation. That is why primary education is entrusted with the tasks of positively solving such a responsible and at the same time honorable task.*

Key words: *didactic materials, cognitive activity, pedagogical-psychological tools, pedagogical professional skills, orthographic and orthoepic concepts, defects in oral and written speech.*

Boshlang'ich ta'limning samaradorligini ta'minlashda o'qituvchining shaxsiy sifatlari va pedagogik kasb mahorati ham muhim ahamiyat kasb yetadi. Boshlang'ish sinf o'qituvchisi barcha pedagogik-psixologik vositalarni qo'llagan holda kishik maktab yoshidagi o'quvshilarda yaxlit tarzda o'quv faoliyatini shakllantira olishi kerakligi bugungi kunda barchaga ayon. Bu o'quv faoliyati fonetik-grafik, grammatik, orfografik va orfoepik tushunchalar ustida ishlashda shakllansa, o'quvshilarning og'zaki va yozma nutqidagi nuqsonlar yo'qola boradi.

O'quvchilar ilk bor maktabga qabul qilinganlaridan boshlab ularning og'zaki va yozma nutqiga e'tibor kushaytiriladi. Dastlabki sinflardan boshlab o'quvchilarning husnixat malakalari ustida ishlash, ularga yozuv qoidalarini o'rgatib borish, alifbodagi

har bir harfni yozuvda to'g'ri va aniq ifodalab berishga o'rgatish boshlang'ish sinf o'qituvchisidan juda katta mas'uliyatni talab qiladi.

Bugun biz tarixiy bir davrda xalqimiz o'z oldiga ezgu va ulug' maqsadlar qo'yib, tinch-osoyshta hayot kechirayotgan, avvalambor o'z kuch va imkoniyatlariga tayanib, demokratik davlat va fuqarolik jamiyati qurish yo'lida ulkan natijalarni qo'lga kiritayotgan bir zamonda yashamoqdamiz.

Jahon hamjamiyati mamlakatlari orasida o'zining mustahkam o'rni va mavqeiga ega bo'lib borayotgan O'zbekiston Respublikasi taraqqiyoti ko'p jihatdan yosh avlodni yuksak ma'naviyat va intellektual salohiyat egasi etib tarbiyalashga bog'liq. Respublikamiz mustaqillikka erishgandan so'ng ijtimoiy hayotning barcha yo'nalishlari, shu jumladan, ta'lim sohasini isloh qilish va rivojlantirishga alohida e'tibor qaratildi.

Ta'lim sohasini tubdan isloh qilish, malakali kadrlarni tayyorlash borasida o'ziga xos samarali modelni mujassamlashtirgan "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun, "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi"ning qabul qilinishi va amaliyotga joriy etilishi yangi tahrirdagi o'quv dasturlari, modernizastiya qilingan DTS, darsliklarning yangi avlodini yaratish zaruriyatini keltirib chiqardi.

Ta'lim sohasida so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan amaliy harakatlar sirasida o'quv darsliklarining yangi avlodini yaratish yo'lida olib borilayotgan faoliyatni qo'llab quvvatlash va rag'batlantirib borish etakchi o'rin tutadi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Maktab o'quvchilarini zamonaviy darsliklar va o'quv adabiyotlari bilan ta'minlash to'g'risida"gi Farmoyishi (№ 213-F. 13.05.1998), O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Uzluksiz ta'lim tizimini darsliklar va o'quv adabiyotlari bilan ta'minlashni takomillashtirish to'g'risida"gi (№4. 05.01.1998), "Umumiy o'rta ta'lim davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida"gi (№390. 16.08.1999), "O'zbekiston Respublikasida yangi o'quv dasturlari, darsliklari va o'quv qo'llanmalarini yaratishning Muvofiqlashtirish komissiyasini tuzish haqida"gi (№208. 29.05.2000) Qarorlari so'z yuritilayotgan yo'nalishda amaliy harakatlarni muvofiqlashtirishni ta'minlaydi.

O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti I.A.Karimov ta'lim muammolari xususida so'z yuritar ekan, uzluksiz ta'lim tizimini joriy etish va ta'lim samaradorligini oshirishning eng muhim omillaridan biri – barcha bosqichda faoliyat yuritayotgan ta'lim muassasalarini sifatli o'quv adabiyotlari, shu jumladan, darsliklar bilan ta'minlashga erishish ekanligini ta'kidlagan. "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi"ini amaliyotga muvaffaqiyatli joriy etish ko'p jihatdan o'quv jarayonini tashkil etish, ta'lim mazmunini belgilash, ularni o'quv dasturlari, darsliklar, o'quv qo'llanmalar bilan ta'minlashga bog'liq.

Ma'lumki, darsliklar ta'lim jarayonining samaradorligini kafolatlovchi manba va vositalardan biri sifatida e'tirof etilgan. Mazkur yondashuv ta'limning globallashtirish sharoitida ham o'z ahamiyatini yo'qotmadi. Aksincha, ijtimoiy talablarga muvofiq yaratilgan sifatli darsliklarga bo'lgan ehtiyoj tobora ortib bormoqda. Uzluksiz ta'lim

tizimi uchun o'quv adabiyotlarining yangi avlodini yaratish konstepstiyasi muvofiq "darslik- bu davlat ta'lim standarti, o'quv dasturi, uslubiyati va didaktik talablari asosida belgilangan, milliy istiqloq g'oyasi singdirilgan, muayyan o'quv fanining mavzulari to'liq yoritilgan, tegishli fan asoslarin mukammal o'zlashtirilishiga qaratilgan hamda turdosh ta'lim yo'nalishlarida foydalanish imkoniyatlari hisobga olingan nashr" sanaladi. Umumiy o'rta ta'lim mazmunini, shu jumladan, boshlang'ich ta'lim o'quv fanlari bo'yicha darslik va qo'llanmalarining mazmunini tubdan yangilashni davr taqozo etmoqda. Ayniqsa, "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi"ning ikkinchi bosqichida ko'zda tutilgan ta'lim jarayonini "yuqori sifatli o'quv adabiyotlari va darsliklar bilan ta'minlash" masalasi boshlang'ich ta'lim turkumiga kiradigan darsliklarning ham mazmun va tarkibiy tuzilishi jihatdan tahlil qilish, takomillashtirish, pedagogik texnologiyalar asosida loyihalashni talab etadi.

Darhaqiqat, so'nggi yillarda umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun darsliklarning yangi avlodi yaratildi va amaliyotga joriy etildi. Ma'lumki, yaratilgan darsliklarda o'quv materiallari loyihalash sifatini takomillashtirish dolzarb vazifalardan hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti I.A.Karimov o'zining "Ona yurtimiz baxtu iqboli va buyuk kelejagi yo'lida xizmat qilish-eng oily saodatdir" asarida ta'kidlaganidek, "Mustaqil fikrlaydigan, zamonaviy ilm-fan va kasb-hunarlarini puxta egallagan, o'z yurti, o'z xalqiga fidoyi, biz boshlagan ishlarni davom ettirishga qodir bo'lgan, har tomonlama sog'lom avlodni yengib bo'ladimi?"

Boshlang'ich ta'lim uchun darsliklarni yaratishda: uzluksiz ta'lim tizimi uchun o'quv adabiyotlarining yangi avlodini yaratish konstepstiyasiga muvofiqligi; davlat ta'lim standarti va o'quv dasturiga muvofiqligi; darslik o'quvchilarning yosh, psixologik va fiziologik xususiyatlarini inobatga olgan holda tuzilishi; mantiqiy va tarkibiy tuzilmasiga ko'ra didaktik talablarga muvofiq kelishi; ijtimoiy g'oya, nazariya va amaliyot birligi, turdosh fanlar va ishlab chiqarish bilan integrastiyalashuv, shuningdek, zamonaviy ilm, fan, texnika va texnologiya yutuqlarini aks ettira olishi hamda ulardan foydalanish imkoniyatlariga ega bo'lishi kabi mezonlarga tayaniladi. Ushbu vazifalarni amalga oshirish, o'z navbatida, boshlang'ich ta'lim darsliklari o'quv materiallarini tahlil qilish, mavjud kamchiliklarni aniqlash hamda ularni bartaraf etishga oid ilmiy-metodik jihatdan asoslangan tavsiyalar ishlab chiqish zaruriyatini keltirib chiqaradi. Shuningdek, boshlang'ich ta'lim darsliklarida o'quv materiallari o'quvchilarning me'yoriy asoslangan darajada mujassamlashgan bilimlarni mustahkamlash, tizimga solish, ko'nikma va malaka hosil qilishlarida muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Boshlang'ich ta'lim jarayonining sifati va samaradorligini ta'minlash, shuningdek, yosh avlodning milliy g'oyani anglaydigan barkamol shaxs sifatida shakllanishi ko'p jihatdan yaratiladigan darsliklar saviyasiga bog'liq. Zero, darsliklarda beriladigan o'quv materiallari vositasida o'quvchilarning ongi, ilmiy dunyoqarashi, shaxsiy sifatlari, mustaqil fikrlash faoliyati, ijodiy tafakkuri, faraz qilish qobiliyati, milliy ruhi shakllanadi. Bugungi kunda boshlang'ich ta'lim darsliklarida

o'quvchilar mustaqil fikrlash faoliyatini rivojlantirishga oid o'quv materiallarining shakl va mazmunini belgilash, bolaning aqlini charxlashga oid usullar va metodlar bilan o'quv-metodik majmualar mazmunini boyitish kabi vazifalar o'z echimini kutmoqda. Ushbu vazifalarning ijobiy echimini ta'minlash uchun, albatta, darsliklar o'quv materiallarini loyihalashda tarixiy tajriba hamda pedagogika fanining eng so'nggi yutuqlariga tayanish zarur. Boshlang'ich ta'lim jarayonini samarali tashkil etish, o'quvchilarning bilish faolligini oshirish bevosita foydalaniladigan didaktik materiallar mazmuni va tuzilishiga bog'liq.

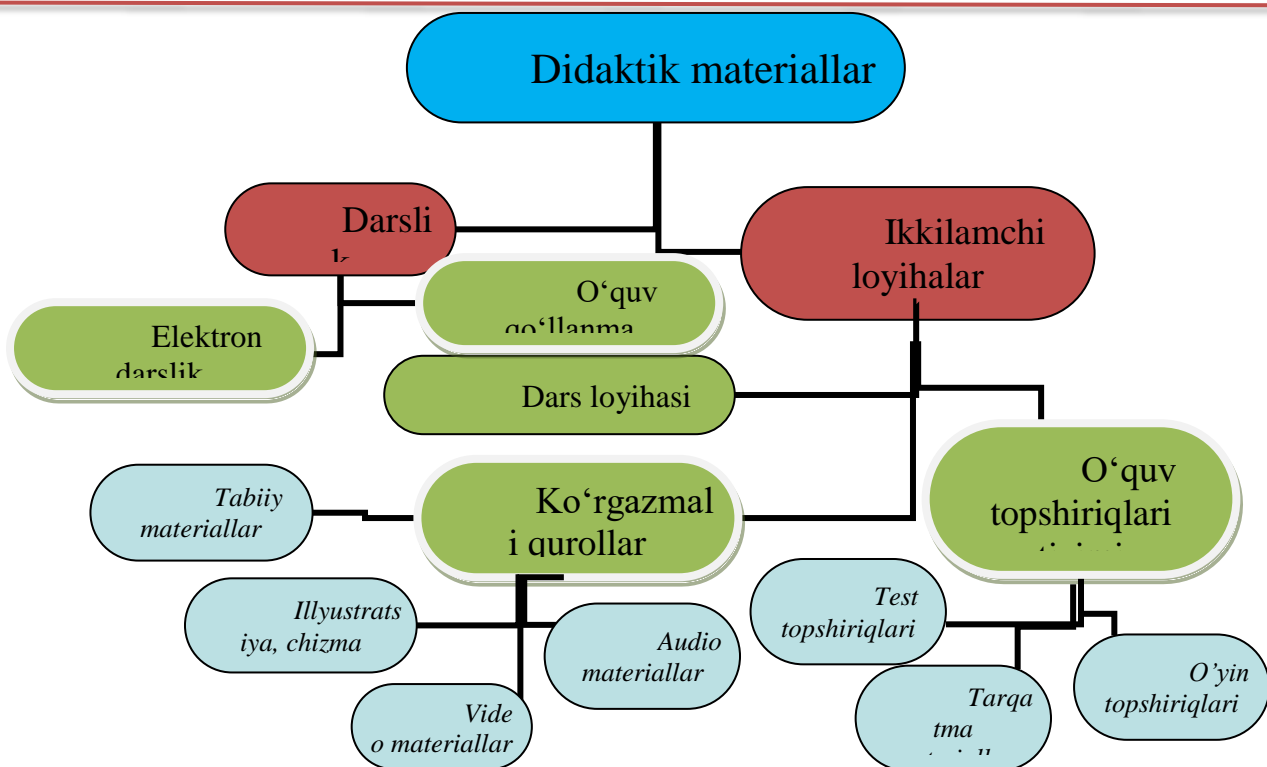
V.V.Kraevskiy "didaktik material" tushunchasini nazariy jihatdan tahlil qilishga alohida ahamiyat qaratadi. U didaktik materialni ma'lumot mazmunining eng so'nggi darajasi, didaktik loyihalashning eng keyingi bosqichi sifatida sharhlaydi, xususan, "Didaktik material o'quv kursining (bu erda o'quv predmeti ko'zda tutilgan) elementi bo'lib, ta'limni loyihalash faoliyatining vositasi va tarkibiy qismi funkstiyalarini bajaradi".

V.V.Kraevskiyning yozishicha, didaktik material o'quv kursining tarkibiy qismi bo'lib, unda pedagogik faoliyatning me'yoriy sohasi aks etadi. Didaktik material o'qitish faoliyatining ikki xil nuqtai nazarini yoritib, ikki xil ish bajaradi: ta'lim vositasi; o'qitish faoliyati loyihasi.

Didaktik materiallar - bu biror bir ko'rinishda ifodalangan bilimni taqdim qilishdir. Umumiy qilib didaktik materiallar deganda, bilish jarayonida pedagogik jihatdan ishlov berilgan va tizimga solingan maqsadli vazifalar to'plamini tushunish mumkin.

Boshlang'ich ta'limga oid didaktik materialning ta'lim jarayoniga qadar bo'lgan holati darslik muallifining pedagogik layoqatiga, uning ta'lim jarayoni mohiyatini bilishiga, ma'lumot mazmuniga pedagogik ishlov berish va didaktik loyihalash sohasidagi mahoratiga bog'liq.

Boshlang'ich ta'limga taalluqli didaktik materialning ikkilamchi loyihalari dars loyihasi, ko'rgazmali qurollar (tabiiy materiallar, illyustratsiya, chizma, audio va video materiallar), o'quv topshiriqlari tizimi (test topshiriqlar, o'yin topshiriqlari, tarqatma materiallar to'plamlari) dan iborat bo'lib, ularga pedagogik jihatdan ishlov berilib, darslikdagi mavjud holatdan yangi holatga o'tkaziladi. Didaktik materiallar tuzilmasini biz quyidagi sxema bo'yicha ifodaladik:

Boshlang'ich ta'lim o'quv-didaktik materialini umumlashtirish, umumiy qoida va qonuniyatlarga ko'ra alohida misol, topshiriqlar asosida oydinlashtirish mualliflarning tajriba va mahoratlariga bog'liq.

Boshlang'ich ta'lim darsliklarining pedagogik ishlov berilgan eng kichik qismi didaktik material hisoblanadi. Didaktik material o'quvchilarga mo'ljallangan darsliklar, o'quv qo'llanmalari, kitoblar va boshqa materiallarda, o'qituvchiga yordam beradigan metodik tavsiyalarda yoritiladi.

Bizningcha, didaktik materiallar muayyan o'quv fani mazmunini yorituvchi va maqsadini ifodalovchi, o'quvchilarning o'zlashtirishi uchun moslashtirilgan bilimlar tizimidan iborat.

O'quv materiallari axborot manbai bo'lib, boshlang'ich ta'lim jarayonini loyihalashda o'quvchilar tomonidan o'zlashtirishi uchun "moslashtiriladi".

Boshlang'ich ta'lim o'quv materiallari o'qituvchining shaxsiy yondashuviga muvofiq loyihalandi va mazkur loyiha asosida o'rganiladigan mavzular o'quvchilarga ma'lum ketma-ketlikda uzatiladi.

Didaktik materiallarni loyihalash uni o'rganish va mustahkamlash, takrorlash va amaliyotga tadbiiq qilish, umumlashtirish va nazorat qilish jarayonlari bilan uzviy bog'liq bo'lib ta'lim jarayonining samaradorligini taminlaydi.

So'nggi yillarda hamdo'stlik mamalakatlari olimlari bilan bir qatorda o'zbek olimlari ham darsliklar va o'quv materiallari yaratish muammosini tadbiiq etishga alohida e'tibor qarata boshladilar. Chunonchi, D.Shodiev, R.Safarova, va M.Rixsievalar tomonidan umumiy o'rta ta'lim maktablari darsliklarini tekshirish va baholash mezonlar, maktab darsliklarining yangi avlodiga qo'yiladigan talablarni ishlab chiqish borasida amaliy harakatlar olib borilgan bo'lsa, M.Maxmudov ta'limni didaktik

loyihalash tamoyillari, o'quv material va uning turli shakllarini loyihalash muammosini tadqiq etishga oid ilmiy tadqiqot ishlarini amalga oshirgan.

Yuqorida nomlari qayd etilgan mualliflar tomonidan didaktik materiallarni takomillashtirishning umumiy jihatlari borasida nazariy va amaliy ahamiyatga ega bo'lgan qarashlar ilgari surilgan bo'lsada, ayni vaqtga qadar boshlang'ich ta'lim o'quv fanlari bo'yicha yaratilgan darsliklar didaktik materiallarini takomillashtirishning didaktik jihatlari tadqiq etilmagan.

Boshlang'ich ta'lim darsliklarida o'z ifodasini topgan didaktik materialning asosiy hajmini DTS va o'quv dasturlarida belgilangan me'yoriy bilimlar egallaydi.

Boshlang'ich ta'lim darsliklaridagi didaktik materiallarni takomillashtirishning samarali usullarini ishlab chiqish, uzluksiz ta'lim tizimi uchun o'quv adabiyotlarining yangi avlodini yaratish konstepstiyasi, davlat ta'lim standarti, o'quv dasturi, darslik hamda o'quv material orasidagi muvofiqlikni ta'minlashga jiddiy e'tibor berish, ular orasidagi uzviylikni ta'minlash, shuningdek, yo'l qo'yilgan kamchiliklarni aniqlash va o'z vaqtida bartaraf etish zarur.

Boshlang'ich ta'lim davlat ta'lim standarti o'z mohiyatiga ko'ra o'quv dasturlari, darsliklar, qo'llanmalar va boshqa hujjatlarni yaratish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Ayni paytda DTS asosidagi o'quv dasturlarini takomillashtirish, ulardagi o'quv materiallari uchun belgilanayotgan yuklamani o'rganib chiqish asosida darsliklardagi ortiqcha takrorlashlarni bartaraf etish hamda muqobil va raqobatbardosh darsliklarni yaratishga alohida e'tibor berilmoqda. Zero, yagona o'quv darsligi asosida boshlang'ich ta'lim jarayonini tashkil etish o'quvchilar, xususan, materiallarni o'rta va past darajada o'zlashtiradigan o'quvchilar uchun jiddiy qiyinchilik tug'diradi. O'quvchini mustaqil bilim olish malakalar bilan qurollantirish zaruriyati o'quv materiallarini didaktik jihatdan maxsus ravishda qayta ishlashni taqozo qiladi.

Darslikning didaktik tizimi vazifalari qat'iy belgilab berilmaydi, u o'zgaruvchan, harakatchan bo'lib, ta'lim jarayonining dolzarbligi shuningdek, ta'lim turi, didaktik konstepstiya va o'quv fani mazmuniga muvofiq tanlanadi. Darsliklarning funkstional yuklamasini kamaytirish uning tarkibiy tuzilishini takomillashtirishni talab etadi.

D.D.Zuev maktab darsliklarini tarkibiy tuzilishi xususida fikr yuritarkan, uning tarkibiy elementlari quyidagilar ekanligiga alohida urg'u beradi:

1. Matnlar: a) asosiy; b) qo'shimcha; s) ilova.
2. Matndan tashqari qismlar: a) o'zlashtirish apparatini tashkil etish; b) tasvirlar; s) yo'naltiruvchi apparat.

Muallifning fikricha, darsliklarning tarkibiy qismlari bir- biriga o'zaro muvofiq holda tanlanadi.

V.G.Beylinson o'z izlanishlarida darsliklar o'quv materiallarini loyihalash masalasini tadqiq etarkan, unda yo'naltiruvchi apparatning alohida o'rin tutishi borasida so'z yuritadi. Muallifning fikricha, yo'naltiruvchi apparat quyidagi tarkibiy qismlardan tashkil topadi: 1) kirish; 2) mundarija, 3) boblarga ajratish;

4) shartli belgilar; 5)ko'rsatkichlar; 6) bibliografiya; 7) kolontitul (sahifa tepasidagi mavzu nomi).

O'quvchilarni darsliklar bilan mustaqil ishlashga yo'naltirishda va didaktik materialni talab darajasida o'zlashtirishlarini ta'minlashda yo'naltiruvchi apparatning tarkibiy tuzilmasidan o'rin olgan materiallar o'ziga xos ahamiyat kasb etadi.

V.V.Davidov o'quv materialini tashkil etgan tushunchalar tizimini shakllantirish jarayoniga nisbatan quyidagi mantiqiy- psixologik talablarni qo'yadi:

- muayyan o'quv fani yoki uning asosiy bo'limlari tarkibiy tuzilishi bilan bog'liq tushunchalarning o'quvchilar tomonidan ularni keltirib chiqaruvchi moddiy sharoitlar mohiyatini tahlil etish yo'li bilan o'zlashtirilishi lozim;

- umumiy va mavhum bo'lgan tushunchalarni o'zlashtirish alohida va aniq tushunchalar bilan tanishishdan avval amalga oshirilishi kerak;

- u yoki bu tushunchaning moddiy manbalarni o'rganishda o'quvchilar mazkur tushunchaning ob'ekti, mazmuni va tarkibiy tuzilishini belgilab beruvchi genetik, boshlang'ich hamda umumiy bog'lanishlarni topa olishlari zarur;

- mazkur aloqalar predmet-grafikli yoki belgili modellar vositasida amalga oshiriladi;

- o'quvchilar shunday predmetli harakatni vujudga keltirishlari kerakki, uning vositasida o'quv materiallarida o'z aksini topgan ob'ekt mohiyatini yorituvchi muhim aloqalarni aniqlash va xossalarini o'rganishi zarur;

- o'quvchilar predmetli harakatlarni bajarishdan asta-sekin aqliy faoliyatni bajarishga kirishishlari lozim.

Demak, o'quvchilar boshlang'ich ta'lim darsliklaridagi o'quv materiallari asosini tashkil etgan tushunchalarni ma'lum ketma-ketlik va izchillikda o'zlashtirishlari, ular orasidagi aloqa va munosabatlarni modellarda aks ettira olishlari ular tomonidan fan asoslarini chuqur egallashlari uchun sharoit yaratadi. Darsliklarida ushbu faoliyatni amalga oshirishga doir mashqlar o'z ifodasini topishi zarur. Ta'lim berish jarayoni intellektual faoliyat va mantiqiy munosabatlarning yuzaga kelishiga to'la zamin yaratmaydi. O'zlashtirilayotgan material o'quvchi uchun shaxsiy ma'no kasb etadi. Ya'ni, ta'lim bir xil sharoitda berilsada, o'quvchilar tomonidan bilimlarni o'zlashtirish turlicha bo'lishi mumkin. Shunga qaramay tadqiqot qilish maqsadida o'quv materialini loyihalashda ushbu muammoni hal etish va ta'lim berishning qulay usullarini qo'llash ijobiy natijalar beradi.

Didaktikaning psixologik xususiyati, o'quv materialining tarkibiy tuzilishini didaktik jihatdan tahlil qilish asosida yoritib beriladi. Bunday tahlil natijasida o'quvchilarda bilim olishga nisbatan qiziqish yuzaga keladi, shu bois o'quv materialining tuzilishiga alohida e'tibor berish zarur.

Tadqiqotni olib borish jarayonida boshlang'ich ta'lim darsliklari didaktik materiallarini loyihalash quyidagi talablarga muvofiq bosqichma-bosqich amalga oshirilishi ijobiy natijalar berishi kuzatildi: 1. Darsliklar o'quv materiallarini

loyihalashda mazkur faoliyatning to'g'ri tashkil etilishiga erishilishi, chunonchi: muayyan o'quv fanini o'qitish jarayonida hal qilinadigan ta'limiy vazifalarni aniq belgilab olish; o'quvchilar tomonidan o'zlashtirilishi zarur bo'lgan o'quv materiallarining hajmi va tavsifini belgilash, shuningdek mundarijaning elementar ravishda tahlil etilishiga erishish; o'quvchilarning bilish tajribasidan boshlang'ich ta'lim o'quv fanlarini o'qitish (fanlararo aloqalar), qo'llash natijalarini aniqlangan tavsifi va bilimlar hajmini belgilash; o'quv materiallarni taqdim etishning mantiqiy va didaktik izchilligini aniqlash (ushbu jarayonda o'quvchilarning mavjud ko'nikma va malakalari hamda bilimlarni amaliyotda qo'llash tajribalariga tayanish maqsadga muvofiqdir).

2. Boshlang'ich ta'lim o'quv materiallarining tarkibiy tuzilmasini qayta ishlash.

3. Darslik mundarijasini ishlab chiqish xususan: bo'limlarni mavzularga bo'lish; o'quvchilarning bilish faoliyatini modellashtirish asosida ko'rgazmali vositalar tayyorlash; o'quvchilar tomonidan bajariladigan mustaqil ishlar yuzasidan vazifalarni belgilash; o'zlashtirilgan nazariy bilim hamda amaliy ko'nikma va malakalarni mustahkamlash asosida teskari aloqani amalga oshirish (vazifalarni saralash, nazorat savollari, kuzatish uchun vazifalar va hokazolarni belgilash); tarkibiy qismlarni darslik sahifalariga joylashtirish tartibini aniqlash; mavzularni o'quvchilarning yosh, fiziologik va gigenik xususiyatlaridan kelib chiqqan holda turli shriftlarda ajratish, harflar kattaligi, so'zlar, iboralar, ranglar, ta'kidlar (tagiga chizish, ramkaga olish, so'zlar yoki iboralarni bir-biridan chiziqlar bilan ajratish, bosqichma-bosqich berish va hokazolar) ning aks etishiga ahamiyat berish; matnlarni tanlash; o'qitish vositalarining tavsifi va tuzilishini aniqlash, muayyan mavzuni o'rganishda qo'llaniladigan yordamchi materiallar (namoyishli ko'rgazmalar, diapozitivlar, diafilmlar, disklardagi yozuvlar, magnitafon yozuvlari, aniqlagichlar va boshqalar)ni ishlash; darslik materialini o'rganish jarayonida o'quvchilarning o'quv vositalaridan foydalanishlarini ta'minlash uchun xizmat qiladigan vazifalar mazmunini tanlash; darslikning har bir sahifasi va mavzuni ergonomik nuqtai nazardan bezash.

4. Bo'limlar bo'yicha qo'shimcha vazifalarni ishlab chiqish (xususan, darslikka kiritilmagan, biroq o'quv jarayonida qo'llanadigan ta'limiy vositalar tizimini belgilash va ularni berilgan ma'lumotlarga asosan loyihalash).

5. Darslik bo'limlarini bezash, ya'ni: bo'limlarning mavzularga mutanosib kelishiga erishish; bilimlarni tizimlashtirish, mustahkamlash, qo'llash va tekshirish usullarini ishlab chiqish, o'quvchilar boblarni o'rganish davomida egallashlari uchun zarur bo'lgan ta'lim vositalarini aniqlash va ishlab chiqish; ta'lim vositalarining tarkibiy tuzilmasini aniqlash, darslikning muayyan bo'limida taqdim etilgan va sinf xonalarini jihozlash uchun tanlangan darslik materiallariga muvofiq loyihalash.

6. O'qituvchi uchun darslikdan foydalanish jarayonida o'quv vositalarini qo'llashga doir metodik ko'rsatmalarni berish (metodik qo'llanma tayyorlash) kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Ravshanovna B. Z., Ganiyevna X. N. Three Famous Writers of the Story Genre in English, Uzbek And Russian Language //Middle European Scientific Bulletin. – 2021. – Т. 10.
2. Хайдарова Н. Г., Убайдуллоев А. Мы должны воспитать молодежь достойной наших великих предков, образованными и просвещенными личностями //Достижения науки и образования. – 2018. – №. 5 (27). – С. 44-45.
3. Хайдарова Н. Г., Раупов М. Analysis of the characters in literature //Молодой ученый. – 2016. – №. 12. – С. 1035-1037.
4. Ganiyevna K. N., Muhammadislom R. Psychological approach in teaching methods //Достижения науки и образования. – 2017. – №. 4 (17). – С. 101-102.
5. R.Ikromova., X.G'ulomova., Sh.Yo'ldosheva., S.Shodmonqulova. Ona tili. 4-sinf uchun darslik. T.: "O'qituvchi". 2015 yil.
6. 20.Abdugodirov A.A. Umumta'lim maktablari uchun elektron darslik yaratishning nazariy asoslari // Pedagogika va axborot texnologiyalari yutuqlar va istiqbollari: Resp. ilmiy-amaliy konf. mat. O'zPFITI, - T.:2003 yil. 30-35 bet.
7. Antonov A.F., Adilov Q.X. Umumiy ta'lim mazmunini tanlashning didaktik shartlari. Metodik tavsiyalar. – T.: 1994 yil. 24 bet.
8. Maxmudov M. Ta'limni didaktik loyihalash prinstiplari. // Pedagogik mahorat. jur. - 2001. - № 3. 95- 99 betlar.